

Jaarverslag 2014

Inhoud

1. *Inleiding*
2. *Verlening kwekersrecht voor sier-, groente- en landbouwgewassen*
3. *Toelating van groente-, landbouw-, fruitgewassen en houtopstanden*
4. *Het identiteits- en cultuur en gebruikswaardeonderzoek*
5. *Diverse onderwerpen*

Bijlage: overzicht uitgaven 2014

Verslagperiode

Dit verslag bestrijkt de periode 1 januari 2014 t/m 31 december 2014 en betreft de wettelijke taken van de Raad voor plantenrassen.

1. Inleiding

De Raad voor plantenrassen is ingesteld bij de 'Zaaizaad- en plantgoedwet 2005', welke wet uitvoering geeft aan internationale verplichtingen op het gebied van de toelating van plantenrassen, de verlening van intellectuele eigendomsbescherming met betrekking tot plantenrassen (kwekersrecht) en de verhandeling van teeltmateriaal. De belangrijkste taken en bevoegdheden die de Raad voor plantenrassen ingevolge de wet heeft zijn:

- Verlening van nationaal kwekersrecht
- Toelating van rassen en opstanden (landbouw-, groente- en bosbouwgewassen)
- Het actualiseren en onderhouden van het Nationaal rassenregister
- Aanwijzing van instandhouders (landbouw- en groentegewassen)

Relevante regelgeving

- Zaaizaad- en plantgoedwet 2005 (Staatsblad 184)
- Besluit werkzaamheden Raad voor plantenrassen (Staatsblad 653, 2005)
- Regeling werkzaamheden Raad voor plantenrassen (Staatscourant 15, 2006)
- Bestuursreglement van de Raad voor plantenrassen

Samenstelling van de Raad voor plantenrassen

De samenstelling van de Raad was in het verslagjaar 2014 als volgt:

Voorzitter: mevr. dr. L. van Vloten-Doting

Secretaris: mr. C.J.A. Groenewoud

Afdeling Tuinbouwgewassen

Ir. C.M.M. van Winden (vice-voorzitter)

Ir. W.T.M. van der Arend

Prof. dr. J.J.M. Dons

Ir. V.B.W. Cornelissen

Afdeling Landbouwgewassen

Prof. dr. ir. R.G.F. Visser (vice-voorzitter)

Ir. D. Kasse

Mevr. prof. dr. ir. E.T. Lammerts van Bueren

Ir. H. van de Haar

Afdeling Bosbouwgewassen

Ir. G.J.P. Jansen (vice-voorzitter)

Ir. A.J.H. Willems

Vaste deskundige: ir. S.M.G. de Vries

Aantal vergaderingen van de Raad

Afdeling Bosbouwgewassen: 3

Afdeling Landbouwgewassen: 3

Afdeling Tuinbouwgewassen: 3

Alle afdelingen tezamen: 1

Ondersteuning van de Raad

Sinds 1 januari 2008 zijn de administratieve en juridische ondersteuning van de Raad (6,5 resp. 0,8 fte) ondergebracht bij de 'Stichting Nederlandse Algemene Kwaliteitsdienst Tuinbouw' (hierna: Naktuinbouw). Daarbij is veilig gesteld dat de secretaris van de Raad onafhankelijk van het bestuur en directie van Naktuinbouw kan functioneren.

2. Kwekersrecht

Nederland kent al ruim 70 jaar een bijzondere vorm van intellectuele eigendomsbescherming voor de ontwikkelaars van nieuwe plantenrassen, het zogenaamde kwekersrecht. Deze vorm van intellectuele eigendomsbescherming is sinds 1961 geregeld in een internationaal verdrag (UPOV-verdrag), waar Nederland van begin af aan is gebonden. Mede ter uitvoering van het voornoemde verdrag zijn de criteria voor toekenning van een kwekersrecht bij en krachtens de wet geregeld. Onder meer moet uit onderzoek te velde of in de kas blijken dat het voorwerp van de beoogde bescherming een ras is, dat onderscheidbaar (Distinct, D), homogeen (Uniform, U) en bestendig (Stable, S) is. Dat onderzoek duurt, afhankelijk van de aard van het gewas, 1 tot 3 jaar. In bijzondere gevallen kan de duur van het onderzoek langer zijn. Daarnaast is een voorwaarde voor het kwekersrecht dat een ras nieuw moet zijn.

Naast het nationale kwekersrechtstelsel neemt het Communautaire kwekersrechtstelsel sinds 1995 een belangrijke plaats in, waardoor het beroep op het nationale stelsel is verminderd. Niettemin blijkt er behoefte te blijven bestaan aan nationale kwekersrechten. De belangrijkste redenen daarvoor zijn:

- Alvorens van rassen van landbouw- en groentegewassen teeltmateriaal in de handel mag worden gebracht, moeten de betrokken rassen zijn toegelaten. Dit geschiedt op nationaal niveau. Die toelating gebeurt op basis van hetzelfde 'DUS'-onderzoek dat voor kwekersrechtverlening van toepassing is. Dientengevolge kan dat onderzoek, zonder meerprijs, voor beide doeleinden worden gebruikt, wat in de landbouw- en groentegewassen veelal gebeurt. In de meeste gevallen wordt voor die rassen nadien ook een Communautair kwekersrecht verleend, gebaseerd op het eerdere 'DUS'-onderzoek. Overigens moet voor toelating van rassen van landbouwgewassen ook nog cultuur- en gebruikswaardeonderzoek worden uitgevoerd.
- Voor een aantal gewassen is de duur van het Nederlandse kwekersrecht langer (dit geldt o.a. voor rassen van aardappel en rassen van bolgewassen) dan van het Communautaire kwekersrecht of vindt men de Communautaire jaarcijzen na verloop van tijd niet meer opwegen tegen het beschermde belang. Door ook een nationale titel te hebben kan men na afloop – of na vrijwillige opgave - van het Communautaire recht terugvallen op het Nederlandse kwekersrecht.
- In sommige siergewassen is Nederland het belangrijkste distributiepunt van materiaal in de Europese Unie. Als gevolg daarvan volstaan sommige kwekers met kwekersrechtelijke bescherming in Nederland omdat men zijn rechten kan handhaven via de handelsstromen die via Nederland lopen.
- Over het algemeen zijn de kosten voor een nationaal kwekersrecht lager. Zo bedraagt de jaarcijns voor een Europees kwekersrecht € 250 terwijl dit bedrag voor een nationaal

kwekersrecht op nihil is gesteld. De aanvraagkosten voor een nationaal kwekersrecht zijn € 430 en voor een Communautair kwekersrecht € 650. De onderzoekskosten voor een Communautair kwekersrecht zijn hetzelfde als die voor een nationaal kwekersrecht. Echter de aanvrager van een Communautair kwekersrecht betaalt een lager bedrag voor het onderzoek omdat een deel van de kosten uit de jaarcijzen wordt betaald.

Trends

Om mogelijke trendmatige ontwikkelingen te onderkennen volgen hieronder enkele tabellen met aantallen van aanvragen en verleningen van Nationaal- en Communautair kwekersrecht.

Nationaal kwekersrecht 2008 t/m 2014			
	Aanvragen	Verleningen	van kracht
2008	744	407	4.242
2009	735	491	4.752
2010	742	486	5.143
2011	781	718	5.834
2012	638	833	6.760
2013	743	586	6.942
2014	698	536	7.236

Communautair kwekersrecht 2008 t/m 2014			
jaar	aanvragen	verleningen	van kracht
2008	3007	2209	15.591
2009	2768	2596	16.785
2010	2886	2303	17.612
2011	3184	2585	18.899
2012	2868	2640	20.362
2013	3297	2708	21.510
2014	3601	2884	22.550

Gesteld kan worden dat:

- hoewel het aantal aanvragen per jaar wat verschilt, is het aantal aanvragen voor Nationaal kwekersrecht gestabiliseerd rond de 700 per jaar;
- het aantal aanvragen voor Communautair kwekersrecht stijgt de laatste twee jaar gemiddeld met ongeveer 10% per jaar.

Nationale aanvragen en verleningen uitgesplitst per gewasgroep:

Nationaal kwekersrecht aanvragen per gewasgroep 2011 t/m 2014			
Jaar	Siergewassen	Landbouwgewassen	Groentegewassen
2011	262	117	402
2012	202	79	357
2013	224	79	444
2014	171	92	435

Nationaal kwekersrecht verleningen per gewasgroep 2011 t/m 2014			
Jaar	Siergewassen	Landbouwgewassen	Groentegewassen
2011	209	58	451
2012	322	74	437
2013	178	68	340
2014	182	69	285

Het aantal aanvragen voor nationaal kwekersrecht in siergewassen vertoont, met enige jaarlijkse schommeling, een enigszins dalende trend. Mogelijke oorzaken hiervoor zijn:

- voortgaande trend van Nationaal naar Communautair kwekersrecht en

- b) fusies bij veredelingsbedrijven in de sector siergewassen, met als gevolg het in elkaar schuiven van veredelingsprogramma's.

Doordat de duur van het onderzoek van geval tot geval kan verschillen, is geen relatie te leggen tussen het aantal aanvragen in een gegeven jaar en het aantal verleningen in één van de navolgende jaren. Onder de rassen, waarvoor in 2014 kwekersrecht werd aangevraagd, bevonden zich geen genetisch gemodificeerde organismen (GMO's).

3. Toelating

Op grond van de regelgeving van de Europese Unie mag van landbouw- en groentegewassen uitsluitend teeltmateriaal van toegelaten rassen worden verhandeld. Tevens moeten zogenaamde instandhouders van de toegelaten rassen worden geregistreerd. Een instandhouder is een persoon of bedrijf die/dat het betrokken ras in zijn oorspronkelijke hoedanigheid in stand houdt. Ook voor de verhandeling van teeltmateriaal van bosbouwgewassen voor bosbouwkundige doeleinden geldt dat het teeltmateriaal afkomstig moet zijn van toegelaten rassen of opstanden. De toelating van rassen en opstanden is overgelaten aan de lidstaten. In Nederland gebeurt dat op grond van de 'Zaaizaad- en plantgoedwet 2005' door de Raad. Onder de rassen, waarvoor in 2013 toelating werd aangevraagd, bevonden zich geen genetisch gemodificeerde organismen (GMO's).

Groentegewassen

Rassen van groentegewassen worden toegelaten nadat uit onderzoek is gebleken dat zij zelfstandig – d.w.z. onderscheidbaar (D), homogeen (U) en bestendig (S) – zijn. Voor groentegewassen beperkt zich het onderzoek voor de toelating derhalve tot een zogenaamd DUS-onderzoek.

Landbouwgewassen

Rassen van landbouwgewassen worden toegelaten nadat uit onderzoek is gebleken dat zij zelfstandig zijn en voldoende cultuur- en gebruikswaarde bezitten. In deze gevallen betreft het een zogenaamd DUS-onderzoek en een onderzoek naar de cultuur- en gebruikswaarde (CGO).

Toelating (aanvragen)			
Jaar	Landbouwgewassen	Groentegewassen	Totaal
2008	164	794	958
2009	162	713	875
2010	226	675	901
2011	221	638	859
2012	237	590	827
2013	267	667	934
2014	272	640	912

Toelating (tot Nationaal Rassenregister)			
Jaar	Landbouwgewassen	Groentegewassen	Totaal
2008	106	686	792
2009	106	668	774
2010	114	452	566
2011	97	655	752
2012	104	618	722
2013	106	567	673
2014	105	444	549

Fruitgewassen

Met ingang van 1 oktober 2014 is er op grond van de richtlijn Fruitgewassen een registratieplicht voor rassen van Fruitgewassen. Er is een overgangstermijn van 2 jaar, zodat producenten en handelaren nog tot 1 januari 2017 de tijd hebben om alle te verhandelen fruitrassen te registreren (inclusief achterliggende rasbeschrijvingen). Indien een fruitras op dat tijdstip niet geregistreerd is mag het niet meer verhandeld worden. Voor Nederland is de Raad voor plantenrassen verantwoordelijk voor de registratie van fruitrassen in het Nationaal Rassenregister (NRR).

De afgelopen 2 jaar is veel voorwerk verricht en momenteel staan er ruim 1500 toegelaten rassen van fruitgewassen geregistreerd, waarvan ruim 1100 A-rassen (met een officiële beschrijving). Er zijn ca. 400 B-rassen (met een officieel erkende beschrijving) opgenomen in het NRR.

Bosbouwgewassen

In deze gewassen gaat het om opstanden (groepen van ten minste 30 bij elkaar staande bomen) van richtlijnsoorten die op basis van uiterlijke kenmerken worden beoordeeld en, in het gunstige geval, worden toegelaten in het Nationaal opstandenregister in de categorie 'van bekende origine' dan wel 'geselecteerd'. Eventuele zaadgaarden kunnen worden toegelaten in de categorie 'gekeurd'. Naderhand kunnen toegelaten opstanden worden opgewaardeerd naar de categorie 'getoetst' als uit nadere proeven blijkt dat hun waardevolle kenmerken ook genetisch zijn bepaald. Dat is in 2014 niet aan de orde geweest.

In 2014 werden geen nieuwe opstanden toegelaten omdat de betreffende adviescommissie van het Bosschap – die een belangrijke rol speelde bij de toelating van opstanden – in dat jaar niet meer bijeen is gekomen ivm het opheffen van het Bosschap.

Instelling adviescommissie Rassenlijst bomen

In 2014 heeft de Raad voor plantenrassen een onafhankelijke adviescommissie ingesteld. Deze adviescommissie neemt de taak over van het Bosschap ten aanzien van de advisering over de toelating van opstanden in het Nationaal opstandenregister (richtlijnsoorten) en het opnemen van opstanden van niet-richtlijnsoorten in de Rassenlijst Bomen. Deze commissie bestaat uit deskundigen uit diverse geledingen van de bosbouwsector (uitgangsmateriaal, teelt, handel, gebruikers en afnemers). Hiermee heeft de Raad er een deskundige adviescommissie bij waarop ook voor andere kwesties betreffende de rassenlijst bomen een beroep kan worden gedaan.

Rassenlijst bomen

In het verlengde van het Nationaal opstandenregister wordt onder verantwoordelijkheid van de Raad de Nationale Rassenlijst Bomen samengesteld. De Nationale Rassenlijst Bomen bevat een overzicht van de eigenschappen van de toegelaten opstanden en rassen van richtlijn en van niet-richtlijnsoorten waarvan het uitgangsmateriaal van belang is voor de bosbouw. De Nationale Rassenlijst Bomen komt mede voort uit een Communautaire verplichting en heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld tot een gezaghebbende bron van informatie voor de beheerders van bos, natuur en landschap en voor iedereen in de bosbouwsector die te maken krijgt met de aanplant van nieuwe bomen.

Rassenlijst Bomen digitaal

Vanaf 2012 wordt de Nationale Rassenlijst bomen in digitale vorm uitgegeven, zodat die kosteloos via een website kan worden geraadpleegd. Ander voordeel is dat mutaties in de Rassenlijst direct online verwerkt kunnen worden waardoor deze altijd actueel is. In 2014 is vier keer (in januari, april, juli en oktober) een update van de rassenlijst gepubliceerd op de website.

4. Het identiteitsonderzoek (DUS onderzoek) en Cultuur- en gebruikswaarde onderzoek (CGO)

Identiteitsonderzoek (DUS-onderzoek)

Het leeuwendeel van het identiteitsonderzoek (relevant voor zowel kwekersrecht als toelating) wordt in opdracht- en onder verantwoordelijkheid van de Raad voor plantenrassen uitgevoerd door

Naktuinbouw. In een klein aantal gewassen wordt het DUS-onderzoek door buitenlandse onderzoeksinstituten verricht. De onderzoekende instituten rapporteren aan de Raad.

In 2014 is de eerste aanmelding ingediend voor een aardappelras vermeerderd uit zaad (True Potato Seed). In opdracht van de Raad heeft Naktuinbouw in 2014 het eerste DUS-onderzoekjaar voor dit aangemelde ras uitgevoerd.

Cultuur- en gebruikswaarde-onderzoek (CGO in landbouwgewassen)

De regie voor de uitvoering van het onderzoek naar cultuur- en gebruikswaarde van landbouwgewassen ligt bij het bedrijfsleven. Door middel van zogenaamde CGO-protocollen bepaalt de Raad voor plantenrassen de voorwaarden waaraan het onderzoek moet voldoen en de normen, waaraan de onderzochte rassen moeten voldoen. Namens de Raad wordt toezicht op de uitvoering van het onderzoek en controle op de uitkomsten uitgeoefend. Samen met de uitkomst van het DUS-onderzoek is het resultaat van het cultuur- en gebruikswaarde-onderzoek bepalend voor de toelating van landbouwgewassen.

In haar beleid ten aanzien van de cultuur- en gebruikswaarde beperkt de Raad zich tot eigenschappen die van belang zijn voor een duurzame teelt in het algemeen (zoals resistenties ter voorkoming van grootschalige aantasting door ziekten) en eigenschappen die risico's voor de consument kunnen inhouden. De daartoe ontwikkelde minimumnormen ondergingen in het verslagjaar geen wijziging. De waardering van andere eigenschappen, die de boeren helpen in hun rassenkeuze, wordt naar het beleid van de Raad aan de markt overgelaten.

In 2014 heeft de Raad diverse CGO-protocollen geactualiseerd en vastgesteld.

Ontwikkeling CGO

Omdat een belangrijke stakeholder bij het CGO (het Productschap Akkerbouw) in 2015 is weggefallen is het CGO opnieuw georganiseerd. Uitgangspunt was een onafhankelijk en efficiënt CGO – waarbij dezelfde proef gebruikt kan worden voor zowel het wettelijke als het aanbevelend deel – te behouden. In overleg met alle stakeholders die bij het CGO betrokken zijn is dit gelukt. Daarnaast is de notitie met de minimumnormen geactualiseerd en zijn de procedures en werkwijze vastgelegd. Met ingang van 1 januari 2015 wordt een opvolger van de huidige CGO deskundige - die in oktober 2015 met pensioen gaat – ingewerkt.

Bosbouw

Omdat op dit gebied geen direct belanghebbenden zijn, werden de aanvragen voor toelating van rassen en opstanden van bosbouwgewassen door het Bosschap ingediend. Nu het Bosschap is opgeheven worden de aanvragen met ingang van 2015 ingediend door de Vereniging van Bos – en Natuurterrein Eigenaren (VBNE). Voorafgaande aan de indiening zijn de opstanden door het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN) beoordeeld op uiterlijke kwaliteit. In verband met een mogelijke opwaardering in de klasse 'getoetst' voert het CGN in opdracht van- en gefinancierd door de Raad nader onderzoek uit.

Vaststelling van rasnamen

Wanneer de identiteit van een ras is vastgesteld en het ras wordt toegelaten en/ of kwekersrecht wordt verleend dan moet het ras een door de Raad vastgestelde benaming hebben. De Raad doet de voorgestelde benamingen toetsen op hun geschiktheid. Indien een voorgestelde rasnaam niet aan de daarvoor gestelde regels voldoet of te veel overeenkomt met een handelsnaam of een merk, wordt het voorstel afgewezen en de aanvrager verzocht een nieuw voorstel in te dienen. Doorgaans worden de rasnamen tegelijkertijd met de beslissing omtrent de verlening van het kwekersrecht of de toelating vastgesteld.

Relatie met Naktuinbouw

De relatie tussen de Raad (opdrachtgever) en Naktuinbouw (uitvoerder van de administratieve taken alsmede van het identiteitsonderzoek) is vastgelegd in een overeenkomst. De bedoelde werkzaamheden werden in het verslagjaar tot tevredenheid van de Raad uitgevoerd.

5. Diverse onderwerpen

Bezwaar/beroep

In 2014 werden twee bezwaarschriften ingediend. Het betrof:

- een besluit van de Raad om een eerder verleend kwekersrecht in te trekken wegens nieuw gebleken – op DNA onderzoek gebaseerde - feitelijke informatie. De belanghebbende heeft tegen dit intrekingsbesluit zowel pro- forma bezwaar aangetekend bij de Raad als beroep ingediend bij de bestuursrechter.
- een besluit van de Raad om geen dwangsom toe te kennen naar aanleiding van een Wob-verzoek dat te laat is beantwoord. Het Wob-verzoek betrof informatie over het aantal personeelsuitjes van de Raad en de kosten hiervan (antwoord: 0). Omdat het verzoek verkeerd is geadresseerd (aan het bezoekadres te Wageningen) i.p.v. het postadres (Roelofarendsveen) is het verzoek en het bezwaar hierop niet gehonoreerd en ongegrond verklaard.

Financiën

In verband met de onderbrenging van de ondersteunende taken van de Raad bij Naktuinbouw komen de daaraan verbonden kosten ten laste van Naktuinbouw, die ter dekking van die kosten de inkomsten uit de door de Minister vastgestelde tarieven ontvangt. Uit die inkomsten worden tevens de onkosten van de Raad zelf (reiskosten, vacatiegelden en representatie) gedekt. De inkomsten in 2014 bleken toereikend te zijn om de kosten ter uitvoering van de wettelijk aan de Raad opgedragen taken te dekken.

Betrokkenheid bij andere wettelijke stelsels en andere activiteiten

Bij het voortgaande proces tot herinrichting van de Communautaire regelgeving op het gebied van teeltmateriaal en kwekersrecht ondersteunde de secretaris van de Raad het Ministerie van Economische Zaken.

Vergroting kennis van intellectuele eigendom in de veredelingssector

Naar aanleiding van een verzoek van 2 augustus 2010 van de voormalige Minister van LNV heeft de Raad in samenwerking met het Nederlands Octrooiencentrum ook in 2014 een symposium georganiseerd om de kennis op het gebied van de intellectuele eigendom in de sector uitgangsmateriaal te verhogen. Hierbij is het streven om ontwikkelaars en gebruikers van plantenrassen voorlichting te geven. Het symposium vond dit jaar plaats op 13 november 2014 in Wageningen en was het vierde symposium uit de reeks "Veredelen en beschermen". Thema van het symposium was dit jaar "Toegang tot plant gerelateerde octrooien". Tijdens dit symposium gingen diverse sprekers in op het International Licensing Platform, de Patentendatabank Pinto en de breedersexemption in het kwekers- en het octrooirecht. Het seminar werd door ruim 150 mensen bezocht en werd goed gewaardeerd.

Gedaan te Wageningen, maart 2015,

De voorzitter,

dr. L. van Vloten-Doting

De secretaris,

mr. C.J.A. Groenewoud